

1. Obiekt 80
ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. PIOTRA I PAWŁA

2. Czas powstania
Poł. XII w.,
I poł. XVII w.

3. Miejscowość
K I J E

11. Zdjęcia. rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres
Kije, nr 70
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna
województwo kieleckie
gmina Kije
pow. Pińczów

6. Poprzednie nazwy miejscowości

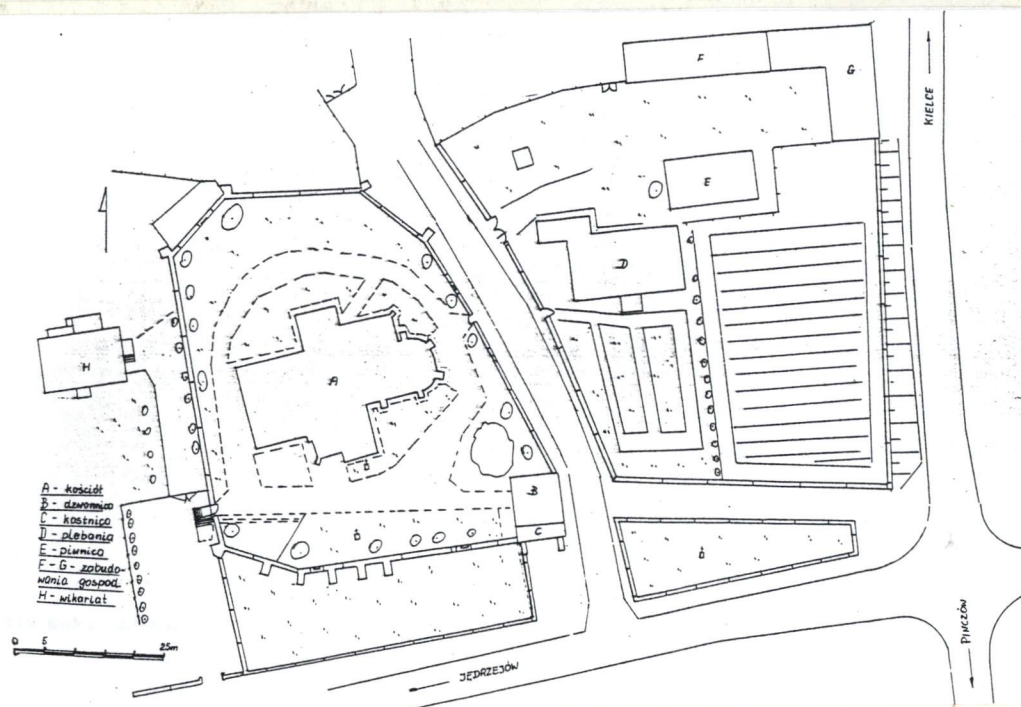
7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975
województwo kieleckie
powiat Pińczów

8. Właściciel i jego adres
Parafia rzymskokatolicka,
Kije, nr 70

9. Użytkownik i jego adres
Parafia rzymskokatolicka,
Kije, nr 70

10. Rejestr zabytków
Nr 366 data 21. VI. 1967 r.
225 z 2.10.1956

Fot.1 Widok zespołu od
wschodu.
Ryc.1 Plan orientacyjny.
Ryc.2 Plan sytuacyjny.

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Grodzisko w Kijach istniało już w XIIw., nie funkcjonowało jednak dłużej niż 1 stulecie. Około poł. XIIw., 5,5 km od grodziska został zbudowany murowany, jednonawowy kościół, przy którym powstał cmentarz. Kije były wówczas własnością książęcą i dlatego przyjmuje się, że kościół powstał z książęcej fundacji, choć według legendy ufundował go Piotr Dunin. Dokument z 1213r. stwierdza, że w kościele kijskim istniały dwie prebendy. Patronem jednej był komes Wojsław, drugiej biskup krakowski. Prebenda z patronatem kościelnym / jej uposażeniem była wieś Żydów/, została wcielona do Kolegiaty Kieleckiej. W jej miejsce, w kościele kijskim utworzono nowe beneficjum związane z ołtarzem św. Jakuba. Od 1326r. Kije figurują w źródłach jako stolica dekanatu. Będąc jedną z najstarszych w tym rejonie, parafia kijska obejmowała rozległy obszar. Po wyłączeniu z niego w XIV w. Chomentowa, Korytnicy i Łukowej oraz po 1598r. - Szarbkowa i Chruscic - obejmował on 22 wsie. Od 1436r., kiedy to dziedzic Lipnika i Kij zapisali plebanowi kijskiemu wieś Samostrzałów, stała się również parafia kijska jedną z najzamożniej uposażonych w rejonie. Od 1513r. poświadczane jest istnienie przy kościele szkoły. Od 1598r. patronami kościoła byli dziedzice wsi Kije, Lipnik, Kokot, zaś patronami odrębnej prebendy św. Jakuba byli właściciele Gołuchowa i Rębowy. W 1598r. przy kościele była zakrystia. Cmentarz był nieogrodzony a stojące na nim dzwonnica i kost-

13. Opis, sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje

Sytuacja: Zespół kościelny znajduje się w północno-zachodniej części wsi. Usytuowany jest u zbiegu tras komunikacyjnych: Kielce-Pińczów i Jędrzejów-Chmielnik. Położony jest na niewielkim wzniesieniu, które od północy opada ku ogrodowi, łąkom i nieużytkom, za którymi w oddali znajduje się cmentarz. Od tej strony bryła kościoła jest dobrze widoczna. Od wschodu i południa mur otaczający tereny wychodzi na szosy, po których drugiej stronie znajduje się niska zabudowa wsi. Od strony wsi wyeksponowana jest bryła dzwonnicy. Od północy i zachodu tereny zespołu otaczają niskie domy w ogrodach.

Kompozycja: Zespół kościelny składa się z trzech odrębnych części: z posesji plebanii i placu kościelnego, otoczonych odrębnymi murami i oddzielonych od siebie drogą lokalną oraz z posesji wikariatu, przylegającego do placu kościelnego od zachodu. Główna oś założenia przebiega ze wschodu na zachód. Wzdłuż tej linii usytuowane są budynki: plebanii, kościoła i wikariatu, aczkolwiek nie są położone względem siebie dokładnie osiowo. Od wschodu i zachodu znajdują się również wejścia na plac kościelny i posesję plebanii. Jedynie na posesji wikariatu wejście znajduje się od południa. W części centralnej zespołu znajduje się plac kościelny, na planie ośmioboku, o niejednakowej długości boków. Pośrodku placu znajduje się orientowany budynek kościoła. Plac otoczony jest kamiennym, tynkowanym murem obsadzonym cyprysami i tujami. W południowo-wschodnim narożniku muru znajduje się dzwonnica z kostnicą. W przyziemiu dzwonnicy znajduje się wejście na plac kościelny. Naprzeciwko, po drugiej stronie placu znajduje się również wejście, ale poprzedzone schodami. Trzecie wejście na plac jest od wschodu, na wysokości prezbiterium kościoła. Na placu dookoła kościoła znajduje się chodnik wyłożony płytami betonowymi, obwiedziony klombami i trawnikami. Część placu, od strony południowo-zachodniej, obok wejścia, przy murze, na dwustopniowym podwyższeniu, wyłożona kostką brukową. Przy kaplicy św. Rodziny stoi krzyż drewniany, a po drugiej stronie chodnika figura Matki Boskiej. Pojedyncze, wysokie drzewa przy murze, od strony południowo-wschodniej, a jedno przy prezbiterium. Posesja plebanii na planie zbliżonym do silnie wydłużonego, na osi północ-południe prostokąta, zwężającego się w części południowej. Ogrodzona jest kamiennym, tynkowanym murem, obsadzonym cyprysami i tujami, z furtką i żelazną bramą od wschodu. Część północna /ponad połowę/ posesji zajmuje działka rolnicza i sady. W części południowo-zachodniej usytuowana jest plebania, przed którą znajduje się ogród i warzywniak. Za plebanią, ogrodzone siatką i płotem, usytuowane jest podwórze z zabudowaniami gospodarczymi. Posesja wikariatu na nieregularnym, wielobocznym planie, z budynkiem wikariatu pośrodku, z podjazdem od południowo-wschodu. Przed wikariatem znajduje się ogród, za nim podwórze z budynkami gospodarczymi. Posesja ogrodzona siatką. Droga lokalna oddzielająca plac kościelny od posesji plebanii -asfaltowa, na północ od placu kościelnego przechodzi w brukowaną. W części południowej rozszerza się, tworząc za kostnicą, przy ulicy, niewielki, asfaltowy parking. Na wschód od parkingu, między murem plebanii a ulicą - placzyk na planie wydłużonego trapezu z asfaltowym podjazdem do dzwonnicy i z zieleńcem, obwiedzionym niskim ogrodzeniem z kraty żela-

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne Zespół kościelny	17. Użytkowanie obecne Zespół kościelny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Zły stan tynków muru: kościelnego od południa i wschodu, muru posesji plebanii od południa i wschodu, brak tynków na murze: kościelnym od północy i posesji plebanii od strony ogrodu, zły stan tynków kościoła (zwłaszcza kruchty, zakrystii wschodniej ściany szczytowej nawy), nieznaczne rysy na prezbiterium kościoła (od południa), zły stan tynków dzwonnicy,	
1946 r. remont kościoła 1958-9r. ogrodzenie nowego cmentarza murem 1963 r. zabezpieczenie odkrytych relikwii romańskich w kościele przez Zespół Badań nad Polskim Średniowieczem Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej 1964 r. rozebranie ruin dawnego domu organisty, reparaacja muru otaczającego plac kościelny od południa, prace remontowe przy kościele 1971 r. remont dzwonnicy 1972 r. otynkowanie większości murów otaczających kościół 1984 r. projekt zagospodarowania terenu przykościelnego, S. Bożek 1986 r. remont plebanii i wikariatu, prace porządkowe wokół kościoła, plebanii i na cmentarzach 1989 r. naprawa muru otaczającego plac kościelny, zagospodarowanie przez nowe nasadzenia terenu przy tym ogrodzeniu (zieleni niska) 1994 r. dostawienie przybudówki do plebanii, od strony północno-zachodniej.		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Położenie nowych tynków na kościele i dzwonnicy. Wymiana rynien na kościele. Wymiana i uzupełnienie tynków murów.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Akta Dyrekcji Ubezpieczeń, sygn. 1355, WAP Kielce

22. Bibliografia

D. Olszewski, E. Wiśniewski, Parafia Kije, zarys dziejów, Kielce 1993r.
Katalog zabytków sztuki w Polsce, t.III, woj. kieleckie, z. 9, pow. pińczowski, Warszawa 1961r.
J. Wiśniewski, Historyczny opis kościołów, miast i zabytków w pińczowskim, skalbmierskim i wiślickim, Marjówka 1927r.

23. Źródło ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Małgorzata Gorzelak, VIII-IX 1996r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr inż. Cezary Gorzelak, IX 1996r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Małgorzata Gorzelak, VIII-IX 1996r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów PSOZ

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwisko wypełniających)

27. Załączniki

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
K I J E	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIAL	10 zdjęć

Fot.2. Zespół od północy.

Fot.3. Kościół od zachodu.

Fot.4. Dzwonnica.

Fot.5. Mur z bramką od zachodu.

Fot.6. Plebania.

Wkładkę założył: Małgorzata Gorzelak IX 1996r
(imię, nazwisko, data)

PSOZ

Miejsce przechowywania negatywów:

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Fot.7. Bramka zachodnia.

Fot.8. Kościół od południa.

Fot.9. Figura Matki Boskiej przed dzwonnica.

Fot.10. Figura Matki Boskiej na placu kościelnym.

Fot.11. Wikariat.

1. Miejscowość..... K I J E	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina..... Kije	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	c.d.p.13 i 12
3. Województwo..... kieleckie		

c.d.p.13

znej, na kamiennej podmurówce, na którym figura Matki Boskiej. Drugi zieleniec z analogicznym ogrodzeniem, przy ulicy, przed murem placu kościelnego. Za nim, a przed posesją wikariatu - prostokątny plac z tłucznia kamienno-

Elementy funkcjonalne zespołu:

Kościół: na planie prostokąta, murowany z kamienia, jednonawowy, z niższym, wydłużonym, zamkniętym półkoliście prezbiterium, przy którym, od północy - zakrystia. Nawa z dwoma kaplicami: od północy i południa. Od południa, w narożu między nawą a kaplicą - kruchta. Dach dwuspadowy z sygnaturką na nawie głównej. Kaplice nakryte spłaszczonymi, czterodzielnymi kopułami. Kościół kryty blachą.

Dzwonnica: murowana z kamienia, na planie zbliżonym do kwadratu, dwukondygnacyjna. W przyziemiu brama z arkadowymi otworami. Dach namiotowy, łamany, o wygiętych połaciach, z iglicą, kryty blachą.

Kostnica: dobudowana od południa do dzwonnicy. Murowana z kamienia, na rzucie prostokąta, z przyporami i attyką od wschodu, Dach pulpitowy, kryty blachą.

Figura Matki Boskiej: na placu kościelnym, od południa, kamienna. Na cokole data 1855.

Mur: -placu kościelnego: kamienny, otynkowany, ze szkarpami w części północnej i południowej i z dwoma arkadowymi bramkami, z których wschodnia z datą 1766,

-posesji plebanii: kamienny, w większości otynkowany, z dwoma płaskorzeźbami od południa.

Plebania: murowana z kamienia, na planie prostokąta z gankiem na osi od południa i prostokątna dobudówka w narożniku północno-zachodnim. Dach czterospadowy, na przybudówce jednospadowy, kryty blachą.

Wikariat: murowany z cegły, na planie prostokąta z gankami: od południa i wschodu. Dach naczółkowy, kryty blachą.

c.d.p.12

nica były w złym stanie. W pobliżu kościoła znajdował się szpital dla ubogich, dom nauczyciela oraz dwa domy wikariuszy. Przed 1610r do kościoła, od północy dobudowano kaplicę prebendarską. Za cmentarzem znajdował się dom dla prebendarza. Prawdopodobnie w 1. poł.(pocz.?) XVIIw kościół został rozbudowany. Ściany nawy romańskiej świątyni stały się ścianami prezbiterium, do którego dobudowano nawę. Do nawy, od południa dobudowano kruchtę, a przed 1635r kaplicę Krasuckich. W 1652r została w Kijach erygowana mansjonaria. Od pocz. XVIIIw patronat nad kościołem objęli także właściciele Czechowa. W l. 1730-33 powstała przy kościele drewniana, okazała plebania. W 1733r Józef Dembinski ufundował przy kościele, od północy (w miejsce kaplicy prebendarskiej?) kaplice św. Józefa. W l. 1755-93 prepozytem był Ignacy Bienkowski. Dzięki jego staraniom zburzono kaplice Krasuckich i w 1776r zbudowano nową Św. Rodziny. Z 1782r pochodzi opis budynków przy kościele: po jednej stronie plebanii była oficyna, za nią organistówka, po drugiej stronie był dom wikarego i dom dzwonnika. Dom drugiego wikarego stał przy cmentarzu, na południe. Za cmentarzem był dom prebendarza i szpital. Budynki te powstały staraniem prepozyta Bienkowskiego (oprócz plebanii). On też ok. 1760r otoczył cmentarz murem z bramkami (wschodnia z 1766r). W 1786r wysta-

Wkładkę założył: Małgorzata Gorzelak IX 1996r

(imię, nazwisko, data)

PSOZ

Miejsce przechowywania negatywów:

wił nową dzwonnice, gdyż stara już nie istniała. W 1796r przekształcono prebendę św. Jakuba w trzecią mansjonarię. XVIII/XIXw zlikwidowano mansjonarię. Ok. 1810r założono osobny od kościoła cmentarz. W 1819r zlikwidowano dekanat w Kijach. W 1829r rozebrano starą plebanie. W 1841r do dzwonnicy była już dobudowana kostnica. W 1850r zawalił się dom organisty. Po powstaniu styczniowym ziemia będąca uposażeniem plebana została przejęta na skarb państwa. Dopiero ok. 1873r zbudowano plebanie (obecną). W końcu l. 90-tych uległ zniszczeniu szpital. W 1904r zbudowano dom dla organisty. Na pocz. l. 30-tych zbudowano wikariat. 6.IX.1939r spłonęły budynki gospodarcze plebanii. Odbudowano je podczas wojny. W styczniu 1945r kościół został poważnie uszkodzony. W l. 1958-60 wykonano polichromię w kościele (M. Wiśniewski). W l. 1960-1 odkryto w kościele relikty rzymskie.